

Sánchez Piñol, Teixidor i Cabré, sorpreses del 2005

Quin ha estat el triomfador literari del 2005? El lector. El lector ha manat, per això llibres que van aparèixer sense cap promoció, com *La dona justa*, novel·la de l'hongarès Sándor Márai, inclosa a "Les Millors Obres de la Literatura Universal", d'Edicions 62, o *Tòquio blues*, d'Haruki Murakami, editada per Empúries, s'han convertit en llibres de l'any. L'altre fet destacat han estat les reedicions continuades de tres novel·les aparegudes en anys anteriors, *La pell freda* (La Campana), d'Albert Sánchez Piñol, d'octubre del 2002; *Pa negre* (Columna), d'Emili Teixidor, de novembre del 2003, i *Les veus del Pamano* (Proa), de Jaume Cabré, del gener del 2004. Això indica que el boca a orella dicta les lectures de la majoria de la gent, com ja es va demostrar amb *L'ombra del vent* (2002, Planeta) de Carlos Ruiz Zafón. Pel que fa a l'impacte de les novetats, l'estrella ha estat sens dubte *Pandora al Congo* (La Campana), de Sánchez Piñol, estrella que brillarà amb força durant anys i panys.

L'impacte cultural més sorprenent, tot i que lògicament minoritari, per les característiques del llibre, l'ha protagonitzat l'obra pòstuma d'un autor inèdit, Guillem Simó (Palma de Mallorca, 1945-2004), *En aquesta part del món. Dietaris, 1974-2003* (El Gall Editor). En aquest cas, la recepció mediàtica ha estat fervorosament unànime, però va caldre, cal dir-ho, que el prestigiós activista cultural Sam Abrams actués de voluntarista relacions públiques.

2005 ha estat l'any també de la novel·la de base o referents històrics. Per una banda, la moda de la fabulació historicoerudita, causada pel *Codi da Vinci*, ha provocat una allau de traduccions que, poc o molt, tenen alguna cosa en comú amb el llibre de Dan Brown. Per l'altra, una gran part dels nostres narradors s'han convertit en cronistes. Alguns d'aquests narradors-cronistes ho han estat enguany de les terres de Ponent, sigui del pla, sigui de la muntanya,

El lector ha decidit que alguns dels llibres de més èxit del 2005 fossin tres novel·les d'anys anteriors: 'Pa negre', d'Emili Teixidor; 'La pell freda', d'Albert Sánchez Piñol, i 'Les veus del Pamano', de Jaume Cabré. L'altra sorpresa ha estat 'La dona justa', de Sándor Márai.

amb obres tan variades i fermes com *Tor. Tretze cases i tres morts* (La Campana), de Carles Porta; *El salvatge dels Pirineus* (Edicions 62), de Pep Coll; *Els Llops*, (Proa), de Francesc Puigpelat, i *Pais íntim* (Columna), de Maria Barbal, llibres que també faran una bona campanya el 2006.

L'any ha estat finalment positiu per als llibres d'autoajuda, originals o traduïts, sector que era fins ara esquerp al llibre en català. L'altra gran notícia positiva dels llibres temàtics ha estat el manteniment de l'acceptació dels llibres de cuina. Cada any, els editors temen que se'n produeixi la saturació i s'afanyen a editar un gran nombre de títols per aprofitar l'efervescència del moment, no fos cas que el moment s'esvaís de sobte. I pel que fa a la moda de la literatura feminista irònica, que semblava que havia passat avall, destaca l'èxit de *39+1* (Columna), de Sílvia Soler.

L'any ha confirmat la bona salut de la narrativa catalana curta. Diversos llibres hi sobresurten, per les seves originals i

admirables propostes estètiques, en especial *Una discreta venjança* (Edicions 62), de Jordi Sarsanedas, i *Febre de carrer* (Quaderns Crema), de Mercè Ibarz.

En una temporada caracteritzada per les preocupacions i les inestabilitats, és de destacar la voluntat de molts editors per mantenir unes línies constants. A més de Pagès i Edicions de 1984, amb una meritòria política de traduccions de clàssics, tenim l'agilitat d'Ara Llibres, i la solidesa de La Campana, amb diversos títols a les llistes de llibres més venuts, tant de ficció com de no-ficció. Aquesta voluntat també té resultats positius al Grup 62 i això s'ha traduït en una ferma política d'autor estranger, com s'ha vist enguany amb Andrea Camilleri, J. M. Coetze, Donna Leon o José Saramago.

Contra la tendència dels editors, pel que fa a les traduccions, d'anar a remolc, o de bracet, de l'editor castellà, han lluitat enguany dos petits editors, Pagès Editors i Edicions de 1984, com ho va fer anteriorment Angle Editorial. Edicions de 1984 ha publicat el nou Claudio Magris, *A cegues*, i l'assaig de Michel Onfray, *Tractat d'ateologia*, sense esperar les edicions castellanes. I espera avançar-se més vegades, sempre que pugui. Com se sap, hi ha editorials que compren els drets de les edicions castellana i catalana alhora per bloquejar la catalana.

De tots els fets literaris del 2005, per inesperat i singular, sobresurt l'èxit de *La dona justa*.

'La dona justa.' La novel·la es va mantenir fins fa poc a la llista dels llibres més venuts des del moment de la seva aparició, el mes de març passat, sense defallir ni un moment. Va ser un èxit immediat, sense ajuts exteriors: ni celebració d'aniversari ni crides dels articulistes i periodistes. Va ser una sorpresa, fins i tot per a l'editor. La setmana anterior al 23 d'abril, Edicions 62 es va trobar amb la primera edició gairebé exhaurida i, a correu, va haver de distribuir-ne la segona el dia abans de Sant Jordi, amb un repartiment directe a les llibreries principals. La sorpresa era justificada, perquè els darrers llibres de l'autor no havien tingut prou èxit.

El redescobriments de Sándor Márai al nostre país es va produir l'any 1999 amb la novel·la *L'última trobada*, premi

dels Llibreters, llibre que va tenir un èxit notable. El Grup 62 el va publicar a l'editorial Empúries. Es repetia d'aquesta manera el fenomen italià. Havia estat Itàlia, i en concret l'editorial Adelphi, dirigida pel prestigiós assagista Roberto Calasso, el país europeu que va cridar l'atenció sobre l'autor hongarès. Després van venir, força seguits, *La història d'Eszter*, *Divorci a Buda* i *L'amant de Bolzano*, que ja no van causar tant d'impacte. Per aquesta raó, no era d'esperar que, sense cap factor extern, tornés l'interès per Márai.

Però sí que s'havia produït una notícia molt agradable relacionada amb Sándor Márai, entre *L'amant de Bolzano* i *La dona justa*. Va ser l'aparició de les seves memòries de joventut, una obra colossal. Encara que només s'editessin en castellà (*Confesiones de un burgués*. Salamandra), van ser llegides per lectors que fins llavors només havien llegit Márai en català.

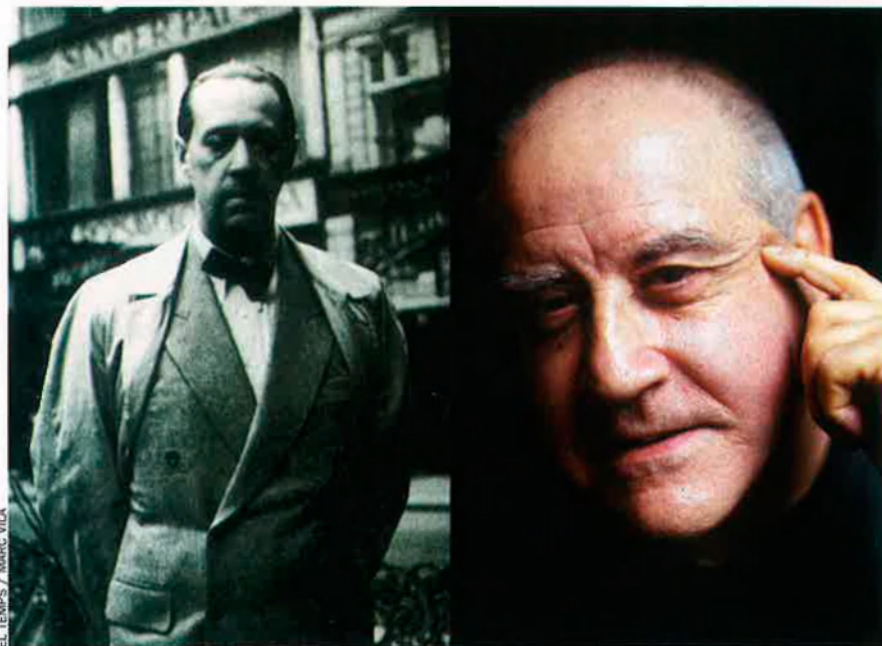
Les *Confesiones de un burgués* van fer veure, fins i tot als amants de Márai, que no era només un autor interessant o diferent, sinó un gegant. I també els va fer adonar que calia mirar les seves novel·les, a vegades de trama prima, fins i tot supèrflua, amb uns ulls nous. Per tant, quan arriba a les llibreries *La dona justa*, ja existia un nucli de lectors fretuosos per llegir, amb una mirada més penetrant, el nou Márai.

El títol, a més, va ajudar-hi notablement, en un grau que és impossible de precisar però que segurament va arribar a ser determinant, decisiu, a l'hora de cridar l'atenció del lector que entrava a les llibreries. El títol no és ben bé l'original hongarès, sinó el títol italià triat per Roberto Calasso.

La traducció literal de l'original (*Az igazi*), ens fa saber el traductor, Eloi Castelló, seria "La veritable", "L'autèntica", sentit que sí que té l'italià "giusta". *La dona justa*, traducció de *La donna giusta*, és inqüestionablement millor, com a títol de llibre, que "La veritable" o "L'autèntica".

Té una doble virtut, la de ser complet, literalment comprensible, sense fugues semàntiques, com li passa al coix títol hongarès, però, alhora, la de deixar una incògnita a l'aire, perfumada de misteri, de saber què entendreà l'autor per "dona justa", de manera que anima l'hipotètic lector a llegir el llibre per resoldre-la.

Dos llibres d'autors desapareguts, el dietari 'En aquesta part del món' i 'La dona justa', notícies literàries de l'any

L'escriptor hongarès Sándor Maral (1900-1989), autor de *La dona justa*. Emili Teixidor (Roda de Ter, Osona. 1934), continua d'actualitat amb *Fa negre*, llibre del 2003.

Márai va publicar la primera versió del llibre el 1941 amb el títol *Az igazi*. Constava de dos llargs monòlegs. La novel·la va ser reeditada en alemany el 1949 en una edició que constava d'un tercer monòleg, escrit per l'autor durant l'exili italià. Aquesta darrera part va ser reelaborada posteriorment per l'autor, que, amb un epíleg, el va publicar, a banda, el 1980, amb el títol *Judith... i un epíleg*. Va ser l'Adelphi de Calasso l'editorial que per primer cop va aplegar les quatre parts de la novel·la, i aquesta edició és la que s'ha traduït ara, però sense l'epíleg, sense la quarta part.

També caldria atribuir un paper clau al disseny de la coberta, més afortunat que la majoria de les cobertes de la col·lecció, si no fos perquè l'edició de Salamandra, amb una coberta no tan personal, també ha tingut un gros impacte. Però sí que cal pensar que l'encertada combinació entre el grafisme i la silueta femenina, singular combinació de bon gust i impacte visual, pot haver influït en la personalització del llibre.

Finalment, hi ha el text. Márai hi excel·leix en el difícil art de combinar en equilibri reflexió i acció. No és una novel·la més de Márai. De totes les carac-

terístiques que el fan original, n'hi ha una que haurà sens dubte influït en el seu èxit. Márai dona veu narrativa als personatges per explicar un embolic sentimental que sembla no acabar-se mai, bo i satisfent i alimentant pel mateix preu la necessitat de xafarderia del lector, alhora que, de manera subtil, i com a música de fons, ens parla no només de les relacions de parella sinó de la condició humana, més en concret, de la burgesa. Sense rebutjar cap crítica, però amb afectuosa comprensió, amb estima, com correspon a una persona que va descobrir amb el comunisme que el burges no és una classe social, sinó una vocació.

Gràcies al magnífic català del traductor, encarregat de traduir les dues primeres parts del llibre i de revisar la tercera, traduïda de l'alemany per Anna Soler Horta, la prosa de Márai mostra totes les seves virtuts. Admirat pel novel·lista i pel traductor, i seduït pels personatges i per la visió moral i ètica que la novel·la traspua, el lector ha convertit *La dona justa* en un dels fenòmens editorials més destacats del 2005.

Lluís Bonada